

9611-İŞVEREN VE İŞVEREN VEKİLİNİN İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİ EĞİTİMİ

Ünite 7: İş Kazası ve Meslek Hastalıklarının Bildirimi ve Hukuki Sonuçları

İş Kazası ve Meslek Hastalıklarının İşveren Tarafından Bildirim Yükümlülüğü

İşverenler, iş kazası ya da meslek hastalığına yakalanan işçiyi 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu'na ve 6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu'na göre bildirmekle yükümlüdür.

İş Kazasını Bildirim Yükümlülüğü

5510 Sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu'na Göre İş Kazasını Bildirim Yükümlülüğü

İşverenin işyerinde meydana gelen iş kazasını bildirim yükümlülüğü 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu'nun 13. maddesinin 2. fıkrasında düzenleme altına alınmıştır: “İş kazasının, 4. maddenin 1. fıkrasının (a) bendi ile 5. maddenin (a) ve (c) bendi kapsamında bulunan sigortalılar bakımından (yani ceza ve infaz kurumları ile tutukevi bünyesinde oluşturulan tesis, atölye ve benzeri ünitelerde çalıştırılan hükümlü ve tutuklular, harp malulleri ile 3713 ve 2330 sayılı kanunlara göre vazife malullüğü aylığı bağlanmış maluller) bunları çalıştıran işveren tarafından, 5. maddenin (b) ve (e) bentlerinde belirtilen sigortalılar bakımından (yani Mesleki Eğitim Kanunu'nda belirtilen aday çırak, çırak ve işletmelerde mesleki eğitim gören öğrenciler ile İşKur tarafından düzenlenen meslek edindirme, geliştirme ve değiştirme eğitimine katılan kursiyerler) eğitim ve staj gördükleri işyeri işverenleri tarafından, o yer yetkili kolluk kuvvetlerine derhal ve Kuruma da en geç kazadan sonraki üç iş günü içinde iş kazası ve meslek hastalığı bildirgesi ile doğrudan ya da taahhütlü posta ile bildirilmesi zorunludur”. Maddede sözü geçen “yetkili kolluk kuvvetleri”, iş kazasının olduğu yerde görevli jandarma veya polistir. İş kazası kolluk kuvvetlerinden herhangi birine değil, kazanın olduğu yere göre, bunlardan hangisi görevliyse onun yetkili karakoluna bildirilir. 5510 sayılı Kanun'un 4. maddesinin 1. fıkrasının (b) bendi kapsamında sigortalı olanlar için ise iş kazasının sigortalının kendisi tarafından, kazanın meydana geldiği tarihten itibaren bir ayı geçmemek üzere, rahatsızlığının bildirim yapmaya engel olmadığı günden sonra üç iş günü içerisinde Kuruma bildirilmesi gerekir (5510 sayılı SSGSSK m.13/2-b; SSİY m35/1-b). Bunların kolluk kuvvetlerine bildirme zorunluluğu bulunmamaktadır. Bildirimler işyerinin bağlı bulunduğu Sosyal Güvenlik Kurumu İl Müdürlüklerine/Sosyal Güvenlik Merkezlerine yapılır. Bildirim için tanınan sürede resmî tatil günlerine rastlayan günler üç iş günü hesabında dikkate alınmaz.

6331 Sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu'na Göre İş Kazasını Bildirim Yükümlülüğü

İşveren, 6331 sayılı Kanun uyarınca işyerinde meydana gelen olay, iş kazası olmasa dahi ya da meydana gelen iş kazası, yaralanma veya ölüme neden olmasa da işyeri ya da iş ekipmanının zarara uğramasına yol açan veya çalışan, işyeri ya da iş ekipmanını zarara uğratma potansiyeli olan olayları da inceleyerek rapor düzenlemekle yükümlüdür.

Kanun koyucunun bu hükmü getirmesinin nedeni, iş kazasının meydana gelme olasılığını ölçme bakımından, işyerinin tehlike sınıfını ve riskini belirlemesine yarayacak bilgileri bu raporla daha sağlıklı ve güvenilir bir şekilde elde edebileceğini düşünmesidir. Böylelikle iş kazaları ve meslek hastalıklarıyla ilgili istatistiki bilgiler ve kazalara yol açan etmenlere ilişkin kayıtlar tutulacaktır.

Sağlık hizmeti sunucuları kendilerine intikal eden iş kazalarını, yetkilendirilen sağlık hizmeti sunucuları ise meslek hastalığı tanısı koydukları vakaları en geç on gün içinde Sosyal Güvenlik Kurumuna bildireceklerdir (6331 sayılı ISGK m.14/4).

Meslek Hastalığını Bildirim Yükümlülüğü

Meslek hastalığının bildirimi, bağımlı çalışanlar grubunda yer alanlar, örneğin iş sözleşmesine dayanarak çalışanlar (m.4/1-a) açısından işveren tarafından; bağımsız çalışanların (m.4/1-b) ise doğrudan kendileri tarafından yapılacaktır.

İşverenin Bildirim Yükümlülüğüne Aykırı Davranışının Yaptırımı

İş Kazasını Bildirim Yükümlülüğüne Aykırılığın Yaptırımı

5510 sayılı Kanun'un 21. maddesine göre, “İş kazasının 13. maddenin 2. fıkrasının (a) bendinde belirtilen sürede işveren tarafından Kuruma bildirilmemesi hâlinde, bildirim tarihine kadar geçen süre için sigortalıya ödenecek geçici iş göremezlik ödeneği, Kurumca işverenden tahsil edilir” hükmü yer almaktadır (5510 sayılı SSGSSK m.21/2). Kanun'da, bağımsız çalışan sigortalıların iş kazasını geç bildirmeleri de bir yaptırıma bağlanmıştır. Gerçekten, 5510 sayılı Kanun'un 22. maddesindeki hükmü göre, “13. maddenin 2. fıkrasının (b) bendinde belirtilenler (bağımsız çalışan sigortalılar) tarafından iş kazasının anılan bentte belirtilen süre içinde Kuruma bildirilmemesi durumunda, sigortalıya yapılacak iş göremezlik ödenekleri bildirim tarihinden itibaren ödeneceği düzenleme altına alınmıştır.” (5510 sayılı SSGSSK m.22/2). Böylece, sigortalı iş kazasını Kuruma bildirmekte geciktiği her gün için geçici iş göremezlik ödeneğinden yoksun kalacaktır.

Meslek Hastalığını Bildirim Yükümlülüğüne Aykırılığın Yaptırımı

İş kazasında olduğu gibi meslek hastalığında da yardımlar bakımından öncelikle Kurumun sorumluluğu söz konusudur. Ancak bu yardımların Kurum tarafından yapılabilmesi için iş kazasında olduğu gibi meslek hastalığının da süresinde veya gecikmiş olarak da olsa Kuruma bildirilmesi gerekmektedir.

İş Kazası ve Meslek Hastalığı Nedeniyle İşverenin Sosyal Güvenlik Kurumu Karşısındaki Sorumluluğu

Sigortalının iş kazasına uğraması ya da meslek hastalığına yakalanması hâlinde Sosyal Güvenlik Kurumu tarafından,

9611-İŞVEREN VE İŞVEREN VEKİLİNİN İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİ EĞİTİMİ

Ünite 7: İş Kazası ve Meslek Hastalıklarının Bildirimi ve Hukuki Sonuçları

kendisine sağlık yardımları ve parasal yardımlar yapılacak ve böylece mağdur kalması önlenecektir. Ancak yapılan bu harcamalar nedeniyle Kurumun malvarlığında bir azalma söz konusu olmaktadır. Dolayısıyla kaza ve hastalığın oluşumunda işverenin sorumluluğu söz konusu olduğunda, Sosyal Güvenlik Kurumuna sigortalı için yaptığı her türlü gider ve ödemeleri, onun zarara uğramasına neden olanlardan isteyebilme (rücu) hakkı tanınmıştır. Böylece Kurum, rücu uygulamasıyla hem malvarlığında meydana gelen eksilmeyi kısmen veya tamamen giderme olanağına sahip olacak hem de zarardan sorumlu olan işveren artık sigortalının sağlık ve güvenliğini sağlama konusunda gerekli özeni gösterecektir. Rücu davasının amaçlarından biri Kurumun hak sahiplerine bağladığı aylık ve gelirlerden dolayı yaptığı masrafları karşılamaktır.

Ayrıca “İş kazası ile meslek hastalığı, işverenin kastı veya genel sağlık sigortalısının iş sağlığını koruma ve iş güvenliği ile ilgili mevzuat hükümlerine aykırı hareketi sonucu olmuşsa, Kurumca yapılan sağlık hizmeti giderleri işverene tazmin ettirilir. İşverenin sorumluluğunun tespitinde kaçınılmazlık ilkesi dikkate alınır.” (5510 sayılı SSGSSK m.76/4).

İş Kazası ve Meslek Hastalığı Nedeniyle İşverenin Sigortalı ve Hak Sahipleri Karşısındaki Sorumluluğu

İş kazası veya meslek hastalığı sonucu üç türlü dava ortaya çıkmaktadır. Bunlardan birincisi, bu olaylara maruz kalan ancak hayatta olan işçinin işverene karşı Kurumun karşılamadığı zararlar için açacağı maddi ve manevi tazminat davasıdır. İkincisi, iş kazası veya meslek hastalığı sonucu işçi ölürse destekten yoksun kalanların işverene karşı açacakları destekten yoksun kalma tazminatı davasıdır. Üçüncüsü de bu ünitenin önceki kısımlarında değindiğimiz üzere Kurumun işçiye ve hak sahiplerine ödediği ya da ileride ödeyeceği aylık ve masrafların karşılanması için işverene ya da iş kazası veya meslek hastalığına sebebiyet veren üçüncü kişiye karşı açacağı rücu davasıdır.

İş kazasına veya meslek hastalığına uğrayan sigortalının kendisinin, eğer ölmüşse hak sahiplerinin maruz kaldığı zararlar ilgili olarak Kurum tarafından sağlanan haklar, zararı tazmin etmediği takdirde, sigortalı Kurum tarafından karşılanmayan zararın tazmini için, zararın ortaya çıkmasında sorumluluğu bulunan işveren veya üçüncü kişilere başvurabilir. Sigortalının veya hak sahiplerinin işverene başvurabilmesi için meydana gelen iş kazası ve meslek hastalığında, işverenin kastı ve kusuru olması gerekmektedir.

Maddi Tazminat Davası

Ülkemizde işçiye ve işçinin ölümü hâlinde geride kalanlara Kurum tarafından yapılan sigorta yardımlarına rağmen kişilerin zararları büyük çoğunlukla tam olarak karşılanmamaktadır. Dolayısıyla iş kazası veya meslek

hastalığı nedeniyle bedensel zarara uğrayan işçi, Kurum tarafından karşılanmayan zararları açısından işverene karşı kusuru oranında maddi tazminat davası açabilir.

Maddi tazminatın amacı, iş kazası veya meslek hastalığı meydana gelmeden önce işçi hangi durumdaysa o durumun sağlanmasıdır.

Türk Borçlar Kanunu’nun 54. maddesine göre bedensel zarar kalemleri şunlardır;

- Tedavi giderleri,
- Kazanç kaybı,
- Çalışma gücünün azalmasından ya da yitirilmesinden doğan kayıplar,
- Ekonomik geleceğin sarsılmasından doğan kayıplar.

Manevi Tazminat

İş kazası veya meslek hastalığı sonucu sigortalı veya hak sahipleri manevi tazminat davası da açabilirler. Bunun için tazminat davası açılması ile ilgili şartların gerçekleşmiş olması gerekmektedir. Manevi tazminatın amacı, iş kazasına uğrayan veya meslek hastalığına yakalanan işçinin ya da yakınlarının çekmiş oldukları bedensel veya ruhsal acı, elem ve ıstırapın kısmen olsun giderilmesidir.

Manevi tazminat talep etmeye yetkili kişi kural olarak bizzat zarara uğrayan kişinin kendisidir. Doğrudan zarara uğrayanın yakınlarının manevi tazminat talebinde bulunabilmeleri için, Türk Borçlar Kanunu’nda ağır bedensel zarar veya ölüm hâlinin gerçekleşmesi öngörülmüştür. İlgili maddeye göre, bedensel ve ruhsal zarara uğrayanın yakınları bu durum yüzünden ancak zarara uğrayanın ölmesi ya da ağır bedensel zarar görmesi hâlinde manevi tazminat talebinde bulunabilmektedir. Diğer bir ifadeyle iş kazası sonucunda bedensel bütünlüğü ihlal edilen işçinin manevi tazminat talep hakkı olduğu gibi, bu bedensel zararın ağır olması hâlinde ayrıca işçinin yakınlarına da manevi tazminat talep edebilme imkânı bulunmaktadır.

Destekten Yoksun Kalma Tazminatı

İş kazası veya meslek hastalığı sonucunda işçinin ölmesi hâlinde, ölenin desteğinden yoksun kalanlar, destekten yoksun kalma tazminatı talep edebilirler. Destekten yoksun kalma tazminatı davasının amacı, iş kazası ya da meslek hastalığı sonucu ölen işçinin, yaşam süreci boyunca elde edeceği kazancından destek olduğu kişilere ayıracığı gelirin, destekten yoksun kalanlara peşin ve toptan ödenmesidir.

Destek, bir kimseye eylemli ve düzenli olarak geçimini kısmen veya tamamen sağlayacak şekilde yardım eden ve hayatın olağan akışına göre eğer ölüm gerçekleşmeseydi gelecekte de bu yardımı sağlayacak olan kişidir. Destekten yoksun kalma tazminatı davasının amacı, destek yaşamış olsaydı yardım ettiği kimseye yapabileceği yardım tutarını sağlamaktır. Destekten yoksun kalma tazminatı davası açacak olanlar, sadece mirasçılar veya kurum tarafından

9611-İŞVEREN VE İŞVEREN VEKİLİNİN İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİ EĞİTİMİ

Ünite 7: İş Kazası ve Meslek Hastalıklarının Bildirimi ve Hukuki Sonuçları

kendisine gelir bağlananlar değil, işçi hayatta iken kendisine sürekli destek verdiği veya vereceği kuvvetle muhtemel olan kişilerdir.

İş Kazası ve Meslek Hastalığı Sigortasından Sağlanan Haklar

Geçici İş Göremezlik Ödeneği

Geçici iş göremezlik, geçirdiği iş kazası veya meslek hastalığı nedeniyle sigortalının geçici olarak çalışamama hâlidir. İş kazası veya meslek hastalığı dolayısıyla işinde geçici bir süre çalışmayacağı doktor raporu ile saptanan sigortalıya, çalışmadığı her gün için geçici iş göremezlik ödeneği verilir. Bu ödeneye hak kazanmak için sigortalının belirli bir süre çalışmış olma ve Kuruma belirli bir miktar prim ödemiş olması koşulu aranmaz. Bu ödeneye hak kazanmak için aranan tek şart sigortalı olmaktır. Geçici iş göremezlik ödeneği, sigortalıya belirli bir süreyle sınırlı olmaksızın sağlık durumuna göre, tedavi ve istirahatinin devam ettiği sürece verilir.

Sürekli İş Göremezlik Geliri

Sigortalı meslekte kazanma gücünü %100 oranında kaybetmişse sürekli tam iş göremezlik, %10'dan %100'e kadar olan bir oranda kaybetmişse sürekli kısmi iş göremezlik hâli söz konusudur.

Bu gelir, sigortalı iyileşinceye kadar ödenir. Eğer sigortalı iyileşmez ise ömür boyu sürer. Sürekli iş göremezlik hâli ikiye ayrılmaktadır. Sigortalı meslekte kazanma gücünü %100 oranında kaybetmişse sürekli tam iş göremezlik, %10'dan %100'e kadar olan bir oranda kaybetmişse sürekli kısmi iş göremezlik söz konusudur. Sürekli tam iş göremezlikte sigortalıya 17. maddeye göre hesaplanacak aylık kazancının %70'i oranında bir gelir bağlanır. Sürekli kısmi iş göremezlik hâlinde ise %70 oranının iş göremezlik derecesi oranına tekabül eden miktar kadar ödeme yapılır. Sigortalı başka birinin sürekli bakımına muhtaç ise gelir bağlama oranı %100 olarak uygulanır.

Ölen Sigortalının Hak Sahiplerine Yapılan Parasal Yardımlar

Sigortalının veya sürekli iş göremezlik geliri ile malullük, vazife malullüğü veya yaşlılık aylığı almakta olanların ölümü hâlinde, gelir veya aylık bağlanmasına veya toptan ödeme yapılmasına hak kazanan eş, çocuk, ana ve babası hak sahibi sayılacaktır. İş kazası ve meslek hastalığı sonucunda ölen sigortalının hak sahiplerine iş kazası ve meslek hastalığı sigorta kolundan gelir bağlanabilmesi için, sigortalının belirli bir süre sigortalı olması ve belirli süre prim ödemiş olması şartı aranmamaktadır.

5510 sayılı Kanun'un 37. maddesi uyarınca "Evlenmeleri nedeniyle gelir ve aylıkları kesilmesi gereken kız çocukları, evlenmeleri ve talepte bulunmaları hâlinde, bir defaya mahsus olmak üzere, gelirlerinin iki yıllık tutarı evlenme ödeneği olarak peşin ödenir". Sigortalının ölümü nedeniyle kendisine gelir bağlanmış olan ancak evlenmeleri nedeniyle gelirin kesilmesi gereken kız çocuklarına, 5510 sayılı Kanun'un 37. maddesi uyarınca

evlenmeleri ve talepte bulunmaları hâlinde bir defaya mahsus olmak üzere evlenme ödeneği verilir.

